

VOOR JE MET JE KLAS AAN DE SLAG GAAT: WAT IS ARMOEDE?

Om jezelf als leerkracht voor te bereiden op een klasgesprek rond armoede, is het een goed idee om volgende zaken even door te nemen.

Opinie – Hendrik Vos

Luister naar het [fragment](#) van Prof. **Hendrik Vos** die Johan van Biesen, voorzitter van de vereniging 'Schulden op school', bedankt om armoede en de effecten van armoede op de leerloopbaan van kinderen te benoemen. Bespreek dit gerust met je collega's.

Achtergrondinformatie

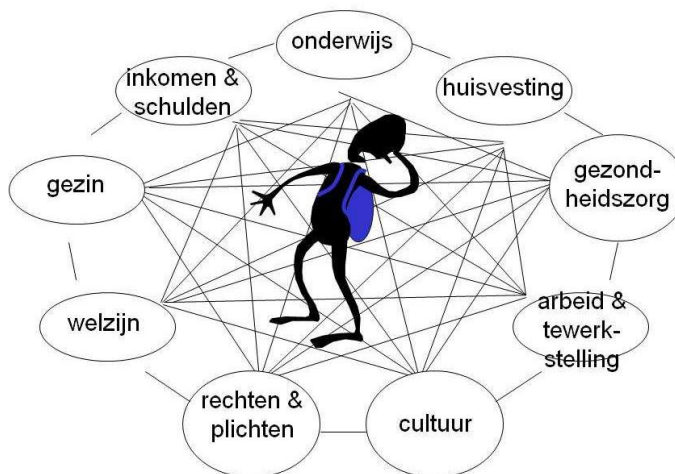
1. Het armoedeweb

Mensen leven in financiële armoede als hun inkomen (en bezit) te laag is om deel te nemen aan onze samenleving. Hoewel armoede steeds gaat om een tekort aan middelen kan het niet herleid worden tot louter een inkomensprobleem.

Armoede gaat gepaard met een **tekort aan mogelijkheden en kansen op verschillende levensdomeinen**, die vaak tegelijk aanwezig zijn: moeilijkheden in het onderwijs, slechte tewerkstellingskansen, ongezonde huisvesting, moeilijke thuissituaties, sociaal isolement,... Al deze zaken hangen samen, versterken elkaar en vormen een web waarin men vast komt te zitten: een 'armoedeweb'.

Mensen die in armoede leven ervaren vaak **gevoelens van schaamte, afwijzing, frustratie, onmacht, schuld, verdriet, kwaadheid**,... en voelen zich dikwijls onbegrepen en eenzaam. Dit leidt op lange termijn tot een laag zelfvertrouwen en een sterk verminderd gevoel van zelfwaarde. Heel wat mensen in armoede voelen zich dan ook sterk geïsoleerd. Uiteindelijk berusten ze vaak in hun situatie (gevoel van machteloosheid).

De dagdagelijkse strijd om het hoofd enigszins boven water te houden, vergt daarenboven zoveel energie dat er een zekere gelatenheid komt voor acties die verandering kunnen brengen. Dit alles kan leiden tot wat een '**cultuur van het zwijgen**' wordt genoemd: mensen trekken zich terug, schamen zich, hebben het gevoel dat hun mening niet telt.

2. Het schuldmodel van Vranken

Om armoede goed te begrijpen is het ook belangrijk om zicht te krijgen op de verschillende oorzaken van armoede. De meest zichtbare – en dus makkelijkst te begrijpen en in het publieke debat meest gebruikte – oorzaken van armoede liggen op het individuele niveau, maar de redenen waarom een gezin in armoede leeft zijn vaak het resultaat van **oorzaken op verschillende niveaus**. Ook het schuldmodel van Vranken (zie [Sensibiliseren voor Armoede in Vlaanderen](#)) helpt om inzicht te krijgen in de verschillende oorzaken van armoede.

a. De organisatie van onze samenleving en hoe die de beperkte middelen verdeelt.

Door een ongelijke verdeling van middelen starten we niet allemaal met dezelfde kansen en komen we op ons pad verschillende obstakels of net meevallers tegen ('maatschappelijk schuldmodel'). Ook maatschappelijke of macro-economische tendensen (bv. een economische crisis) hebben een invloed op het inkomen en de kansen van mensen ('maatschappelijk ongevalmodel').

b. Ook de organisatie van diensten, organisatie en groepen heeft een invloed.

Ingewikkelde procedures en hoge drempels kunnen ervoor zorgen dat mensen hun rechten niet kunnen uitputten. Maar ook al dan niet bewuste uitsluitingsmechanismen en stigmatisering van individuen of groepen hebben een nefast effect (maatschappelijk schuldmodel).

c. Natuurlijk liggen er ook oorzaken van armoede op het individuele niveau.

Mensen gaan verschillend om met de financiële, sociale en culturele middelen waarover ze beschikken. Mensen maken keuzes en soms ook fouten (individueel schuldmodel). Anderzijds kan onvoorziene tegenslag zoals ziekte, een ongeval of verlies van werk ervoor zorgen dat iemand in armoede terecht komt (individueel ongevalmodel).

Deze 3 niveaus staan niet los van elkaar en spelen op elkaar in.

Zo zal bijvoorbeeld een ziekte van een individu een minder grote financiële impact hebben wanneer de ziekteverzekering de kosten dekt. Armoede bij werkloosheid of faillissement door een economische crisis zal dan weer minder sterk toenemen naargelang de hoogte van de werkloosheidsvergoedingen en de toegang daartoe.

Zelf aan de slag?

Wil je op je school als leerkracht of met het hele team de kansen van kinderen in armoede vergroten? In deze [ideeën bundel](#) getuigen heel wat Gentse scholen over de acties die zij ondernemen om armoede op school aan te pakken.

Aanbevolen literatuur

- ['Kleine Kinderen, Grote Kansen'](#) ondersteunt je om met kinder- en kansarmoede om te gaan (0 tot 6 jaar). Deze website reikt hiervoor hefboomen aan en biedt inspiratie. Want hefboomen kunnen met een kleine inspanning grote zaken doen bewegen.
- **Kolet Janssen – [Een dag met Robby](#)**
  - Het kinderboek *Een dag met Robby* schetst het verhaal van de kleuter Robby die opgroeit in een kansarm gezin. Zijn broertje Jordy is ziek en terwijl mama haar best doet om hem te troosten, zoekt Robby zelf zijn weg in het ochtendritueel voor hij naar school vertrekt. Zijn klasgenootjes kregen indrukwekkend speelgoed van de Sint, Robby kreeg een paar sokken. Maar niet getreurd: Robby laat snel zien dat het speciale sokken zijn!

- **Meer over armoede:**

<https://www.klasse.be/reeks/kansarmoede/>

<https://www.klascement.net/lesmateriaal/?q=kansarmoede>

<https://www.aanpakschoolfacturen.be/>

<http://www.netwerktegenarmoede.be/armoedeopschool>

Dieper ingaan op het thema armoede?

- **Werken met getuigenissen van mensen in armoede.** Werken met mensen die zelf in armoede leven/leefden is een zeer krachtige methodiek. Hun verhalen brengen een beter begrip van hoe het voelt om in armoede op te groeien en/of te leven.
- **Laat je leerlingen een dag meedraaien in een armoedeorganisatie.** Leerlingen zelf in contact laten komen met mensen in armoede en hen te laten meewerken in een organisatie. In Gent kan je bijvoorbeeld terecht bij vzw SIVI.
- **Werken aan een kostenbewust schoolbeleid?** Check onze [ideeën bundel](#) voor scholen en laat je inspireren door je collega's.
- **Trajecten op de school.** Je kan met je school ook een langduriger traject aangaan om de werking van je school en de manier van omgaan met diversiteit aan te pakken op een duurzame en structurele manier (zie bijvoorbeeld de trajecten van [Samen tegen Onbetaalde Schoolfacturen - STOS](#)).

Wil je met je school dieper op het thema ingaan? De departementen Onderwijs en Sociale Dienstverlening kunnen je hierin ondersteunen. Neem contact op met onderwijscentrum@stad.gent.